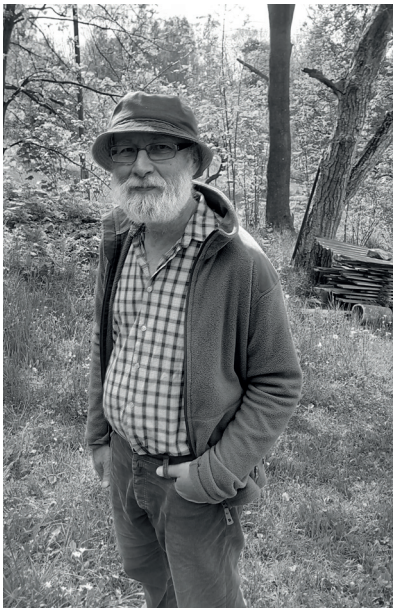
Doc. RNDr. Vít Grulich, CSc. – šedesát let

Vítek Grulich se narodil 2. října roku 1956 ve Valticích. Dětství a školní léta prožil v Břeclavi v rodinném domku po dědečkovi, kam se s maminkou po rozvodu rodičů přestěhoval. Zatímco po mamince – muzikoložce – zdědil Vítek hudební nadání, k terénní biologii jej nasměroval jeho otec – zoolog Ivo Grulich. S tatínkem podnikal mladý Vítek víkendové výlety do všech koutů Moravy, Čech a Slovenska. Jejich cílem byly hlavně krtčí hrady a později i hnízda a doupata jiných drobných savců, jejichž biologií se jeho otec po celý život zabýval. O prázdninách pak vyráželi i za hranice republiky, především směrem na jih do Rumunska a Bulharska. Při těchto výpravách, kde asistoval svému otci při pitvách, preparaci, rozborech výkalů a asociované entomofauny drobných savců, se Vítek naučil citlivě „číst" v krajině její biologické zákonitosti.

1. Ze zoologického terénního pomocníka botanickým elévem

Podobně jako u jeho otce, vedla i Vítkova cesta k terénní biologii přes entomologické začátky. Při rekonstrukci a záchraně rozsáhlé otcovy entomologické sbírky z mládí se Vítek pro studium hmyzu – především brouků – nadchnul. Entomologický zápal mladého Víta prohloubily i terénní exkurze a přednášky entomologického kroužku v tehdejším Domě pionýrů a mládeže v brněnských Lužánkách vedené skvělým brněnským muzejním entomologem Pavlem Lautererem. Vědeckou prvotinu, studii o mandelinkách podčeledi Donaciinae, spáchal Vítek, coby student břeclavského gymnázia, pod záštitou soutěže *Natura semper viva*. V navazujících soustředěních frekventantů této odnože biologické olympiády ve Stráži nad Nežárkou Vítek poznal řadu budoucích vědeckých kolegů – Karla Pracha, Petra Pyška, Jirku Sádla, Světlanu Zahrádkovou, Olgu Skácelovou. Vedle jiných biologických oborů se právě na těchto soustředěních, prostřednictvím Petra Dostála z Pedagogické fakulty Karlovy univerzity, seznámil i s botanikou.

Odbornou biologii studoval Vítek v letech 1975–1980 na Přírodovědecké fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně (nyní Masarykovy univerzity). Po rozčarování z normalizační atmosféry, panující tehdy na zoologické katedře, přehodil raději výhybku na obor, ve kterém, jak sám říká, objekty jeho studia před ním ani neutíkají, ani nepíští, ani se nekroutí, když je bere do ruky. Brněnská univerzitní botanika byla v té době, coby „politicky nespolehlivé" pracoviště, jen pouhou součástí Katedry biologie rostlin, které kralovaly agronomicky a biotechnologicky perspektivní obory rostlinné anatomie a fyziologie. Rozsáhlá knihovna, bohatý herbář a mezilidsky korektní, byť poněkud okleštěné, personální obsazení bývalé botanické katedry, se Vítkovi jevily jako prostředí pro studium nejpřijatelnější. Za téma své diplomové práce si zvolil taxonomickou studii československých druhů rodu *Hylotelephium*. Vedoucím jeho diplomové a následné rigorózní práce byl skvělý učitel, taxonom a fytogeograf – docent a pozdější profesor Miroslav Smejkal.

2. Regionální florista a fytogeograf

Po absolvování a úspěšné obhajobě rigorózní práce v roce 1980 nastoupil do Regionálního muzea v Mikulově, kde pracoval jako botanik a správce herbářové sbírky celých 10 let. Začal se věnovat podrobněji

floristice jižní Moravy – především Mikulovska, Břeclavska a Znojemska. Nikdy ho ale nelákaly vyhlášené, botanicky dobře známé lokality, jeho cílem bylo objevování nových. Rád tak zaplňoval bílá místa na mapách rozšíření, které nosil v hlavě dávno před tím, než byly prvně publikovány. K oblastem jeho zájmu patřila především místa od center botanického výzkumu odlehlá, nebo místa tehdy nepřístupná, například hraniční pásmo nebo vojenské prostory. Pod záminkou budování srovnávacího herbáře sjezdil takto v 80. letech celé bývalé Československo. Při tom se trvale zaměřoval hlavně na determinačně obtížnější skupiny (trávy, ostřice, *Apiaceae*), přechodně pak nacházel zalíbení v některých taxonomicky kritických skupinách (např. *Taraxacum*). Herbář MMI narostl v tomto období díky jeho aktivitě o 1500 % na více než 30 tisíc položek. Mimo sezónu pak pilně dokumentoval data o rozšíření druhů studiem jak velkých institucionálních herbářů v Praze a Brně, tak i většiny herbářů regionálních a také, jak bylo tehdy v předinternetové době nezbytností, si udržoval „vědeckou kondici" pravidelným studiem novinek v knihovnách na Benátské v Praze a na Kotlářské v Brně. Z mikulovské etapy vzešla řada Vítkových floristických a chorologických článků. V 80. letech začal Vítek spolupracovat na kompendiu Květena České republiky – od třetího dílu postupně zpracoval čeledi *Crassulaceae*, *Santalaceae*, *Globulariaceae*, rody *Cnidium*, *Laser*, *Laserpitium*, *Peucedanum*, *Imperatoria*, *Antirrhinum*, *Misopates*, *Microrrhinum*, *Linaria*, *Artemisia*, *Senecio*, *Lactuca*, *Scorzonera*, *Iris* (spolu s L. Hroudou), editorsky se pak spolu s Marií Dvořákovou a Miroslavem Smejkalem podílel na čtvrtém díle. Od osmdesátých let se Vítek pravidelně účastnil jako vedoucí exkurzí floristického kurzu Československé/České botanické společnosti – z „velkých" vynechal od roku 1982 do současnosti pouhé dva – v Mělníce a v České Lípě. Od roku 1992 je předsedou floristické sekce ČBS. Jako muzejní botanik navázal během svého mikulovského působení také úzkou a trvalou spolupráci s ochranou přírody, která později vyústila například v rozsáhlé mapování a validaci dat pro soustavu Natura 2000 nebo ve zpracování kapitol v rámci kompendia Chráněná území ČR.

3. Vysokoškolský učitel, cestovatel a popularizátor botaniky

Když se v roce 1990 obnovila na Masarykově univerzitě Katedra botaniky, byl Vítek povolán novým vedoucím prof. Jiřím Vicherkem zpět na *alma mater*, aby se od ledna 1991 postupně ujal výuky. Byly a jsou to přednášky z rostlinné morfologie, systému a evoluce rostlin, fytogeografie, ochrany fytogenofondu, květeny České republiky a užitkových rostlin a zejména botanické exkurze a týdenní terénní bloky jak na území ČR, tak každoročně i v bližším nebo vzdálenějším zahraničí. Ve většině těchto přednášek, ale i při vedení diplomových prací, Vítek ideálně zúročil svou předchozí regionálně-fytogeografickou průpravu. V roce 1997 Vítek obhájil disertační práci, knižně vyšlý Atlas rozšíření cévnatých rostlin Národního parku Podyjí/Thayatal, a v roce 2002 byl po úspěšném habilitačním řízení jmenován docentem.

Po otevření hranic v roce 1989 rozšířil Vítek své botanické cestovatelské aktivity i mimo hranice České republiky. Navštívil většinu zemí Evropy, Turecko, Izrael, Jemen, Omán, Malajsii, Barmu, Srí Lanku, Etiopii, Keňu, Jihoafrickou republiku, Kostariku i Kanadu, mezitím také řadu ostrovů – Sicílii, Sardinii, Korsiku, Madeiru, Réunion, Kapverdské, Kanárské i Seychelské souostroví. Bohatý fotografický materiál a poznatky z těchto cest vtělil nejen do své výuky, ale i do mnoha popularizačních příspěvků nebo do přednášek pořádaných v pobočkách České botanické společnosti, muzeích a jiných regionálních institucích. Své regionálně-botanické přednášky dokáže Vítek zasadit do širokého historického a kulturního kontextu, okořenit je zajímavostmi přírodovědnými, ale třeba i kulinářskými, neboť o jídle umí vyprávět stejně poutavě jako o kytkách. Je s podivem, že dovolenkové a víkendové kulinářské hody, na jejichž přípravě se doma často a rád podílí, střídá ve dnech všedních „asketickou“ konzumací čínských nudlových polévek. To, že umí Vítek povídat o jídle opravdu sugestivně, prokázal ostatně již v mateřské školce: na Zelený čtvrtek přesvědčil všechny spolužáky, že špenát není špenát, ale rozmačkané housenky běláska zelného. Spolužáci pak hromadně odmítli konzumaci a byla povolána babička, aby ho co nejpřísněji potrestala.

Do terénu jezdí Vítek rád a často vlakem. V jedoucím vlaku dokáže studovat literaturu, psát články a neuniknou mu ani všechny důležité druhy rostlin vyskytující se podél trati. Zná detailně nejen historii českých a evropských železnic, ale téměř zpaměti dokáže citovat i jejich pravidelně se měnící jízdní řády. Obdivuhodná je Vítkova terénní nezdolnost: ačkoliv většinu zimy prosedí u počítače a ven vychází zřídkakdy, s prvním jarním sluníčkem se u něj probudí enormní fyzická zdatnost, která mu vydrží až do podzimu. Zejména na výukových terénních exkurzích na každou lokalitu dorazí vždy jako první a nezřídka ji opouští dřív, než za ním stačí doběhnout udýchaní studenti.

Na terénních exkurzích, ale i ústavních oslavách se v plné míře projevuje i společenská stránka Vítkovy osobnosti, ke které patří zejména nezaměnitelné hudební produkce. Vítek je také neúnavným vypravěčem vtipů, s jejichž novou várkou obejde vždy po víkendu většinu kolegů. Jeho „Mám jeden a tentokrát je slušný“ patří ke koloritu pondělního odpoledne na ústavu.

Co říci závěrem? Vít Grulich je charismatickým učitelem s nezaměnitelnou „darwinovskou“ vizáží, excelentním terénním botanikem s fenomenální pamětí a skvělým pozorovacím talentem, ale i člověkem s velkým geografickým, kulturním a historickým přehledem. K tomu, aby tyto své přednosti mohl dál rozvíjet, mu do dalších let přejeme zejména pevné zdraví.

Petr Bureš a Olga Rotreklová

Bibliografie je dostupná na https://www.muni.cz/lide/1022-vit-grulich/publikace.